

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยถึงการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ในเขตปกครองสงฆ์ระดับอำเภอในภาคเหนือตอนบนในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ ลักษณะของการละเมิด ประเภท ความถี่ และความรุนแรง ตลอดจนศึกษาถึงเงื่อนไข ปัจจัย และกลไกที่มีผลต่อการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์มองมิติทางสังคม โดยผู้วิจัยเลือกพื้นที่ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทในเขตภาคเหนือแห่งหนึ่งเพื่อเป็นพื้นที่ศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนได้แก่

1. การศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ

1.1 แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความหมาย ประเภท ของการขัดเกลาทางสังคม การขัดเกลาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

1.2 แนวคิดการควบคุมทางสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาถึง วิธีการในการควบคุมทางสังคมการควบคุมที่เป็นกระบวนการ การควบคุมทางสังคมมีทั้งแบบตรงและแบบอ้อม

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยเฉพาะแนวคิดของ โรเบิร์ต เค. มอร์ตัน (Robert K. Merton) ได้อธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสังคมไทย ด้านสังคมและวัฒนธรรม พระวินัยปิฎก เพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมของการละเมิด

2. การวิจัยสนาม เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured interview) เป็นการสนทนาพูดคุยกันไปเรื่อย ๆ เพื่อไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความอึดอัดและสามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ เป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด การดำเนินการวิจัยเป็นเรื่องที่ลำบากมาก ที่จะเข้าหาข้อมูลลึกและให้ได้ความจริงมากที่สุด บางทีได้รับการปฏิเสธ เพราะไม่มีใครที่จะยอมรับความคิดเห็นแบบตรง ๆ บางครั้งต้องใช้วิธีการยกตัวอย่าง ใช้วิธีการสมมุติบุคคลที่ทำให้ผิดที่เกิดขึ้นในสถานที่อื่น บางครั้งต้องใช้การถามอ้อม ๆ แล้ววกกลับมา บางครั้งก็ต้องใช้วิธีการพูดคุยปรึกษาหารือกัน ผู้วิจัยต้องเข้าไปศึกษาพื้นที่ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้เปลี่ยนพื้นที่ในการวิจัยถึง 3 ครั้ง การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องใช้ความอดทนอย่างสูง หลายครั้งเกิดความท้อแท้

กลุ่มเป้าหมายของการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูลจากชาวชุมชนทั่วไปทั้งในช่วงของการสร้างความสัมพันธ์ ตลอดจนกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการของชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อาจารย์วัด หรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งฆราวาสและพระสงฆ์

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแต่ละคนเพื่อหาความถูกต้องน่าเชื่อถือ ซึ่งผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูลส่วนของประวัติของชุมชนบางส่วน ประวัติของกลุ่มพระสงฆ์ ลักษณะการละเมิดพระวินัย ผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2543 ที่ในพระวิหารวัดป่าไม้ เวลา 13.30 - 15.30 น. ประกอบด้วย (นามสมมุติ)

1. พ่อดวง
2. พ่อน้อยฮ้าย
3. พ่อปู้ด
4. พ่อหนานศรี
5. พ่อเลื่อน
6. แม่เกียง
7. แม่คัน
8. แม่เอี้ย

ในการศึกษาถึงการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ในเขตปกครองสงฆ์ระดับอำเภอในภาคเหนือตอนบนนั้น ผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มพระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดป่าไม้ โดยมีการสนทนากลุ่มในวันที่ 12 สิงหาคม 2543 ที่วิหารวัดป่าไม้ เวลา 20.00 – 22.00 น. ซึ่งมีผู้เข้าร่วมคือ (นามสมมุติ)

1. พระแก้ว
2. พระคำ
3. พระทอง
4. สามเณรยงยุทธ
5. สามเณรอุเทน

3. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตทั้งแบบที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดย

3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ผู้วิจัยเข้าร่วมอยู่ในเหตุการณ์ร่วมกระทำพิธีกรรมด้วย เช่น ร่วมในพิธีการบำเพ็ญบุญ การเวียนเทียน การฌาปนกิจศพ เป็นต้น

3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตโดยมิได้แสดงตนเพื่อไม่ให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกตัวถึงการสังเกต เช่น ในการเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของวัดชุมชน การประกอบอาชีพของชาวชุมชน การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การปฏิบัติตนในขณะประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การนำหลักธรรมไปปฏิบัติ เป็นต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสร้างความสัมพันธ์ เนื่องจากผู้วิจัยรู้จักคุ้นเคยกับพระภิกษุ-สามเณร และชาวชุมชนมาก่อนเป็นอย่างดี โดยที่เข้าร่วมกิจกรรมหลายอย่างเช่น การทอดผ้าป่า งานประเพณีสงกรานต์ การที่ชาวชุมชนนิมนต์ผู้วิจัยมาเทศน์งานต่าง ๆ ฯลฯ การสร้างความสัมพันธ์จึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว และได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูล พูดคุยถึงข่าวคราวโดยทั่วไป ตามหน้าหนังสือพิมพ์ ตามที่ได้ยินได้ฟังตามสถานีวิทยุ โทรทัศน์ เป็นประเด็นนำ จากนั้นจึงเข้าสู่การชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ทราบ

ส่วนความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ ในส่วนของเจ้าอาวาสเคยรู้จักกันกับผู้วิจัยมาก่อน พร้อมกับพระลูกวัดก็เห็นว่าผู้วิจัยได้เข้าออกมาเยี่ยมเยือนเจ้าอาวาสอยู่ตลอดเวลา เคยไปมาหาสู่เกี่ยวกับ

การทำบุญต่าง ๆ เช่นร่วมกันทอดผ้าป่า การที่ผู้วิจัยเล่าความลำบากในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ฟังว่าเปลี่ยนพื้นที่ในการเก็บข้อมูลถึง 3 ครั้ง ที่ไม่ได้รับความร่วมมือทั้งพระสงฆ์และชาวชุมชน ทำให้ผู้วิจัยเกิดความท้อแท้หลายครั้ง ทางเจ้าอาวาสจึงมีความเห็นใจผู้วิจัยและมีความเข้าใจว่าเป็นการเรียนรู้เท่านั้นไม่ได้เพื่อเป็นการจับผิดพระสงฆ์แต่อย่างใด เมื่อเจ้าอาวาสเข้าใจและเห็นใจจึงร่วมชี้แจงให้แก่พระ-เณร ในวัด จึงไม่เกิดความระแวงและให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ในช่วงของการสร้างความสัมพันธ์นี้ ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตและสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน วัด ไปด้วยเช่น บริบทของชุมชน วัด ประวัติชุมชน วัด ประชากร อาชีพ ลักษณะพื้นที่ ความสัมพันธ์ของชุมชน สถานที่หน่วยงานราชการ เป็นต้น รวมถึงการแสวงหาผู้ให้ข้อมูลหลัก

2. การหาผู้ให้ข้อมูลหลัก ในระยะของการสร้างความสัมพันธ์ นอกจากการสังเกต พูดคุยสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั่วไปแล้ว ผู้วิจัยยังได้หาผู้ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ลึกไปด้วยโดยเฉพาะผู้ที่เป็นผู้อาวุโส ผู้เฒ่า ผู้แก่ เพื่อใช้ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลว่า ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเชื่อถือได้หรือไม่ ตรงกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยสอบถามว่า ถ้าต้องการคุยเรื่องนี้ ผู้วิจัยควรจะไปคุยกับใคร เมื่อมีบุคคลหลายคนให้ คำตอบ ว่าใครเป็นผู้เหมาะสม ที่ซ้ากันมาก ถูกเอ่ยชื่อซ้ำบ่อย บุคคลนั้นคือผู้ที่ผู้วิจัยเริ่มต้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นนั้น ๆ ในเวลาต่อไป

ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักคือ

พ่อดวง	อายุ 72 ปี	16/1 หมู่ที่ 1	ต.ป่าไม้	กรรมการวัดป่าไม้
พ่อเลื่อน	อายุ 63 ปี	36 หมู่ที่ 1	ต.ป่าไม้	กรรมการวัดป่าไม้
พ่อหนานศรี	อายุ 75 ปี	19 หมู่ที่ 1	ต.ป่าไม้	ซึ่งเป็นปุ๋จรรย์ประจำวัดป่าไม้
แม่เกียง	อายุ 68 ปี	34 หมู่ที่ 1	ต.ป่าไม้	ศรัทธาวัดป่าไม้

ในส่วน of พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระครูเสาร์ เจ้าคณะตำบลป่าไม้ พระแก้ว เจ้าอาวาสวัดป่าไม้ ตำบลป่าไม้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษาดังนี้

- ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปที่เป็นบริบทของชุมชน ตลอดถึงประวัติวัด และประวัติของชุมชน

- ประเด็นเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของกลุ่มพระสงฆ์
- ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะ ประเภท ความถี่ และความรุนแรงในการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์
- เจื่อนใจปัจจัย และกลไกที่มีผลต่อการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์

เมื่อผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จึงได้กำหนดประเด็นย่อยเตรียมคำถาม คำสัมภาษณ์ และกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสม ผู้วิจัยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ประวัติ เพื่อความเข้าใจสภาพของชุมชน การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม การศึกษา ทรัพยากร แหล่งงานอาชีพ เวลาของการอยู่บ้านเป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ ทำให้เข้าใจถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมของชุมชนได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งข้อมูลบางส่วนได้จากการศึกษาเอกสาร กชช. 2ค และจากการพูดคุยกับผู้นำที่เป็นทางการและชาวชุมชนทั่วไป ตลอดถึงผู้อาวุโส พระสงฆ์ เจ้าคณะตำบล

จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลลึกไปสู่เหตุการณ์ พฤติกรรมที่มีผลต่อการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์โดยเจาะถึงผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชน เจ้าคณะตำบลป่าไม้ เจ้าอาวาสวัดป่าไม้ พระภิกษุ สามเณร เอกสารเกี่ยวกับการเสนอข่าวการละเมิดพระวินัยเช่นหนังสือพิมพ์ เพื่ออธิบายถึงลักษณะการละเมิดพระวินัยของพระภิกษุสงฆ์ เจื่อนใจ ปัจจัย และกลไกที่มีผลต่อการละเมิดพระวินัยการตรวจสอบข้อมูล ในช่วงของการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อได้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการบันทึก แยกประเภทของข้อมูล แบ่งกลุ่มประเด็น และทำการตรวจสอบข้อมูล ความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้ เมื่อเห็นว่าถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยได้จำแนกเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กระทำการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้ตรวจสอบและแยกแยะไว้โดยใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดและนำเสนอโดยการบรรยาย